است بهتر این است که آقای مخبر تقاضا کنند بر گردد بکمیسیون ودرست تقسیم بشود .

ذکاءالملك — پیشنهاد هم که شده است برگردد بکمیسیون .

رئیس- پس مذاکره نشود .

ذکاءالملك — خیر برگردد بکمیسیون تا اصلاح شود .

رئیس- مابقی این قانون میماند برای جلسه آتیه راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه عبدالعلی مجاهد خوانده میشود (بعبارت ذیل قرائت شد) لایحه وزارت در خصوص وراث عبدالعلی مجاهد مطرح مذاکره گردید نظر باستحقاق ورعایت مال وراث عبدالعلی مجاهد که درراه آزادی مقتول شده کمیسیون بودجه با کثریت آراء بمطابق پیشنهاد وزارت مالیه پانزده ساله ماهی ده تومان در باره وراث عبدالعلی مجاهد برقرار میشود .

ماده — ماهی ده تومان پانزده ساله بوراث قانونی عبدالعلی مجاهد داده میشود .

رئیس— مخالفی نیست دراینباب .

افتخارالواعظین— بندهٔ فقط سئوال میکنم از مخبر کمیسیون بودجه که آیا تحقیق کرده اند که وراث قانونی آن چندنفر هستند وبچه شکل بین آنها تقسیم میشود اگر تحقیق شده است خوب است توضیح بدهند .

حاج عزالممالك— مدرك این راپورت ها اغلب همان لایحه وزارت مالیه است حالا چند نفر وراث هستند کمیسیون همچنین اطلاعی ندارد .

رئیس— رأی میگیریم باینماده واحده یکمرتبه دیگر هم قرائت میشود (مجدداً قرائت شد .)

رئیس — آقایانیکه تصویب میکنند ماهی ده تومان باین ترتیب بورثه قانونی عبدالعلی مجاهد داده شود ورقه سفید خواهند داد وآنهائیکه مخالفند ورقه کبود .

(اوراق رأی اخذشده آقای حاج میرزارضاخان بقرارذیل استخراج نمود) ورقه سفید علامت قبول (٤٦) ورقه آبی علامت رد (۱) .

رئیس— باکثریت (٤٦) رای از (٧٦) نفر نمایندگان حاضر تصویب شدمدتی است بعضی مطالب بکمیسیون مبتکرات رجوع شده است هنوزراپورت نداده اند تقاضامیکنم که کمیسیون مبتکرات هرچه زودتر منعقد شود و راپورت آن مطالب را بدهند آقایان آقا میرزارضاخان و آقامحمد که از کمیسیون فوائد عامه استعفاء داده بودند آقایان علیزاده و سعیدالاطباء بعضویت کمیسیون فوائد عامه عوض آنها انتخاب شدند دستور جلسه آتیه ازاین قراراست بقیه قانون انتخابات -راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه فتح‌الله خان مجاهد در دستور مخالفی هست .

افتخارالواعظین— راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه مرحوم وکیل التجار مدتی است مابین آقایان نمایندگان تقسیم شده است و بنده اطلاع دارم که بکسان مرحوم افتخار سخت میگذرد و مخصوصاً این مبلغی را که کمیسیون بودجه تصویب کرده است برای مصارف تعلیم اولادش است بنده تقاضا میکنم که این راپورت کمیسیون بودجه هم در جزء دستور جلسهٔ آتیه گذارده شود که تکلیف ورثهٔ آن مرحوم معلوم شود .

رئیس - اگر مخالفی نباشد این جزء دستور جلسهٔ آتیه گذارده میشود (مخالفی نبود) .

ناصر الاسلام — چون اشخاصی را که فرمودید از کمیسیون فوائدعامه استعفا داده‌اند بنده هم مدتی است که استعفا داده‌ام عوض بنده را هم انتخاب بفرمائید .

رئیس - در جلسهٔ آتیه اعلام میکنیم که انتخاب کنند دیگر در دستور مخالفی نیست (اظهاری نشد)

(مجلس دودقیقهٔ بعداز ظهر ختم گردید).

جلسه ۲۸۵

صورت مشروح روز پنجشنبه ۲۲ شهر شعبان ۱۳۲۹

آقای رئیس سه ساعت قبل از ظهر بجای خود جلوس نمودند وپس از ده‌دقیقه مجلس افتتاح گردید صورت مجلس روز سه شنبه ۲۰ را اسدالله خان کردستانی قرائت نمودند غائبین جلسهٔ قبل غائب بدون اجازه : میرزا اسدالله‌خان کردستانی غائبین با اجازه سلیمان‌میرزا - نجم‌آبادی آقایانی که ازوقت مقرر تأخیر نمودند آقا میرزا احمد -آقاشیخ رضا- شیبانی — دکتر لقمان ۵۵ دقیقه متین‌السلطنه -آقا شیخ‌حسین یزدی — آقا میرزا رضای مستوفی نیم ساعت معززالملك نیر السلطنه یك‌ساعت آقای مدرس حاج امام جمعه - آقا میرزا ابراهیم قمی یك ساعت و ده‌دقیقه دکتر حیدر میرزا یك‌ساعت ۳۵ دقیقه .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست

حاج آقا — بنده در حوزه‌بندیها آنطوری که در صورت مجلس نوشته شده مخالف نبودم که بمجلس نیاید ویا وزیر داخله باشد یعنی نگفتم که بنظر وزیر داخله واگذار کنیم‌زیرا همان محظوری که هست باز باقی‌خواهد بود بنده عرض کردم وقتی که میزان را صد هزار نفر قرار بدهیم در انتخابات واین رایك قانونی بکنیم و بعنوان قانون از مجلس بگذرانیم بااینکه قرار دادیم این میزان را که‌شرط بکنند درش که اگر هم زیادشد شد بهمان‌مقداری که زیادترشد بهمان مقدار حق انتخاب داشته باشند نه‌اینکه باز همان یکنفر باشد .

آقا میرزا احمد — بنده راجع بحوزه بندی قزوین عرض کردم عده کم است نگفتم‌عده زیاد است .

حاج عزالممالك — راجع بحوزه بندی عراق بنده اظهاری کرده بودم در صورت مجلس اظهار نشده است .

رئیس — این سه‌فقره اصلاح میشود دیگر اعتراضی نیست؟ (اظهاری نشد) .

رئیس — صورت مجلس تصویب شد قانون انتخابات .

(حوزه انتخابیه آذربایجان)

تبریز و اطراف آن ۷ نفر

رئیس - مخالفی هست .

حاج شیخعلی خراسانی — بنده هم با عده نمایندگان آذربایجان مخالفم هم باعده شهر تبریز و اطراف آن این هفت نفری که معین کرده اند مال هفتصد هزار جمعیت است تبریز منتهی جمعیتی راکه بشود تخمین بکنیم سیصد هزار نفر خواهد بود اطرافش هم اگر صد هزار نفر داشته باشد و بدهات تبریز هم حق انتخاب نماینده داده اند آن وقت جائی باقی نمیماند که جزء تبریز باشد اگر از حیث عدد ملاحظه کرده باشند این است که عرض کردم و اگر از حیث اهمیت است که اکثر نقاط اهمیت دارند خوب است که برای هر صدهزار نفریك نماینده قرار بدهیم یااینکه بگویند ازپنجاه هزار تاشصت هزار نفر یك‌نماینده بدهند آقای مخبر توضیح اینرا بفرمائید .

آقاسید حسین اردبیلی — این مسئله تا درجهٔ معلوم شد که فقط‌نقطهٔ نظر کمیسیون بعده نفوس نیست علاوه برعده نفوس بعضی چیز ها هم ملحوظ است چنانچه در خصوص طهران مسلم است که فقط عده نفوس منظور نبود که آن عده ده نفر تصویب شدبلکه نظر باهمیتی که داشت وجهات‌دیگر که لازم بود منظور شد وقتی که آن نقطه نظر را ملاحظه کنیم در تبریز هم عیناً همان جهات هست نباید فراموش کرد که تبریز در واقع ثانی اثنین تهران واقع است همه جا در داخل و خارج تبریز را بیك‌نظر اهمیت نگاه میکنند واهمیت هم دارد در وقت انقلابات هم انجمن ایالتی آذربایجان را ثانی‌اثنین و تالی مرتبه مجلس شورای ملی فرض میکردند و همان انتظار های بزرك که از چنان نقطهٔ معظم داشتند در آن موقع مهم بتمام دنیا نشان دادند وحالا گمان میکنم که اگر فقط عده را ملاحظه کنیم باید ملاحظه‌عدد نفوس تهران را هم کرد واگر همان جهت اهمیت را در نظر بگیریم تبریز و اطرافش را (۷) نفر زیادنیست وهمین اندازه که نوشته شده است بمناسبت نزدیکتر است و شاید عده هفتصد هزار نفر نباشد ولی آن طوری هم که آقای حاج شیخعلی فرمودند سیصد هزار نفر نیست یکقدر قلیلی از هفتصدهزار نفر کمتر است واگر از میزان عده یکقدری زیادتر شده باشد آنهم بنظر بنده شاید بیش از یکنفر زیاد نباشد و این زیادتی هم در صورتیکه مجلس علاوه برعده نفوس اهمیت محلی را در نظر بگیرد چنانچه در خصوص شهر طهران ملاحظه کرده جای انکارنخواهد بود واگر فقط عده نفوس‌منظور بشود چنانچه حقیقتش هم این ترجیح در اینصورت هم چون معلوم نیست که عده نفوس تبریز و توابع تاچه اندازه از هفتصد هزار کمتر است لذا ازهفت نفر کمتر را بنده تصدیق نمیکنم.

افتخارالواعظین- اولا آقایان بدانند بنده که مخالف‌هستم باعده نمایندگان منحصر بآذربایجان نیست باعدهٔ نمایندگان فارس هم مخالفم با خود خراسان هم مخالفم و اما بعضی از آقایان که نظر باهمیت میفرمایند در موقع گذاردن قانون و در مقابل حقوق ملی‌تمام افراد بایکدیگر مساوی‌هستند وهیچکس برتری بردیگری ندارد پس بنده اهمیت موقع را جداً تکذیب میکنم و عرض میکنم که باید اینجا نشست وبملت ایران از روی یك مأخذ صحیح حقوق داد یا باید گفت که صد وپنجاه‌هزار نفر حق یکنفر دارند و در موقع تقسیم هم نباید فرق گذاشت آن کسیکه در اقصای بوشهروسیستان نشسته است باآن کسیکه رجحان و اهمیت نداردو بنده از آقایان سئوال میکنم که ۲۵ نفر وکیل

باید سه نقطه و بیك محلی داد که پنج کرور نفوس داشته باشد ومن سئوال میکنم اگر آقایان واقعاً تصدیق دارند که پنج کرور نفوس در آذربایجان هست البته باید ۲۵ نفر وکیل داشته باشد و اگر چنانچه میفرمائید که دارای پنج کرور جمعیت نیست و اینهم بااینکه بنده بگویم نیست ودیگران بگویند هست نمیشود بجهة اینکه راست است مملکت ما سرشماری نداشته است عده نفوسش معلوم نیست ولی یکعده بین مردم هست وتخمین زده اند ویك چیزی معین کرده‌اند وآنحدیکه معین شده گویا بیشتر متفق‌اند در ۱۲ ملیون که ۲۴ کرور باشد وشما به ۲۴ کرور ۱۲۰ وکیل بایدبدهید وازروی عدالت و تساوی این (۱۲۰) نفررا باید تقسیم بکنید بدون ملاحظه بر تمام ممالك ایران بدون نظر اینکه فلانجا اهمیت ندارد وبنده بابیست وپنجنفر وکیل برای آذربایجان جداً مخالفم با(۱۴ نفروکیل هم برای فارس جداً مخالفم با(۱۶) نفربرای خراسان‌هم جداً مخالفم.

معین الرعایا - جلسه سه شنبه مکرر گفته شد که برای هرصد هزارنفر بکنفر وکیل‌داده‌میشود و بنده هیچ مجال برای این مخالفتها نمیبینم شهر تبریزراکه میفرمائید عرض میکنم که‌نظر بجغرافیای قدیم سیصدهزار جمعیت داشته است چندین سال‌قبل ازاین وحالانقریباً یکصدی پانزده علاوه شده است اطراف هم اگر درست ملاحظه بفرمایند اطراف تبریز که از چهار فرسخ‌تاچهارفرسخ‌تابع‌تبریز است یقیناً اگر آنهارا باشهر تبریز ملاحظه بفرمائید محقق بیشتراز هفتصد هزار جمعیت دارد باز هم ما اصرار نداریم که حکماً باید هفت نفر وکیل بدهند این‌را خوب است آقایان نمایندگان تحقیق کنند بفهمند درصورتی که‌شهر تبریز و اطرافش دارای هفتصد هزار نفر جمعیت باشد این عده وکیل را باید بآنها بدهند والا ندهند اما طوری باشد که حقوق حقه آنها پایمال نشود.

حاج آقا — بنده تمام‌این‌عرایض که در این موادمیکنم باز راجع میشود بکلیات همان طورکه گفته شده اگر میتوانستیم مأخذ عده نفوس را یك چیزدیگر قرار بدهیم واهمیت موقع‌و خدمت رادر نظر میداشتیم بنده هم تصدیق میکردم که موقع آذربایجان یکی‌از مواقع خیلی مهمه وافتخار ایران شهر تبریزاست وهیچکس‌نمیتواند افتخاررا تکذیب بکند واز آن جهت حق زیادتر وکیل داشتن از سایر جاها را دارند بجهة اینکه احدی از ایرانیان این افتخار را نمیتواند انکار بکنند وبنده‌برخلاف بعضی ازآقایان که‌عده وکلاء رازیادلازم نمیدانند بنده برخلاف عرض‌میکنم مأخذ را صد هزار نفر قرار بدهیم ولی‌بدویست نفر هم برسد عیب ندارد ولی بایك مأخذداشته‌باشد مثلا صدهزار نفری یکنفر همان‌طورکه گفته شدآنوقت باید به‌بینیم واقعاًنفوس تبریز واطراف هفتصدهزار نفر هست یا نیست اگر هست که‌باید آن‌عده را داد بواسطهٔ اینکه‌مطابق همان‌مأخذ است‌واگرمطابق‌مأخذنباشدچون‌مأخذراصد هزارنفر قرار داده‌ایم بایداز همان‌قرار رفتار شود چون مأخذ عده نفوس معین شد از این جهة۷ نفر را برای سیصد هزاریا ۵۰۰ هزار نفر بنده‌تصویب نمیکنم‌و همچنین بنده تصور میکنم که‌در این‌رشته صحبت کردن ازایالات وولایات‌زمینه‌یك‌طرفیش‌باشد ومن‌خدا میداند که دراین گفتگو ابداًنظر بفارس و خراسان‌وآذربایجان ندارم‌فقط ملاحظه‌عده‌وملاحظه میزان یعنی ملاحظه مأخذ را باید کرد و این عده ابداً مطابق میزان نیست نه آذربایجان مطابق‌میزان است نه فارس و نه خراسان هیچکدام مطابق‌میزان نیست باید یکطوری کرد نه‌از این چیزیکه مامأخذ گرفتیم بلکه بیك ترتیب دیگر بتلگرافات از حکام یا طور دیگر میزان عده امروزی را بدست بیاورند و ملتفت بشوند و تصور نمیکنم که هیچکدام ازاین جغرافیائیکه در دست داریم نوشته باشند که تبریز و اطرافش هفتصد هزار نفر جمعیت داشته باشد و من چون این عده را صحیح نمیدانم برای این‌مقدار از این جهت ۷ نفر را برای شهر تبریز واطراف زیاد میدانم.

رئیس — مذاکرات کافی نیست (گفتند کافی است)

(پیشنهادی از طرف آقای حاج سید ابراهیم بعبارت ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که عده نماینده‌شهر تبریز نظر بعده نفوس هرصدهزار نفر یکنفر ٤نفر تعیین شود.

رئیس — فرستاده میشود بکمیسیون محل انجمن جزء تبریز.

رئیس - مخالفی هست (اظهاری نشد) محل انجمن مرکزی - تبریز.

رئیس - مخالفی نیست (گفتند خیر) محل ارونق و انزاب - یکنفر.

رئیس - مخالفی هست.

حاج امام جمعه — در عده وکلا بطوری که مذاکره میکردند بنده عرضی ندارم لکن حوزه بندی آذربایجان خیلی‌بی‌ترتیب‌شده‌بطوری بی‌ترتیب شده است که اگر این ترتیب را ببرند آنجا محل مسخره خواهد شد ارونق و انزاب از دوجائیست که بیشتر از ۲۵-۳۰ پارچه ده نیستند و ده هزار نفوس محققاً ندارد یکنفر وکیل بآنجا داده‌اند و هکذا خیلی جاهااینطور ملاحظه کرده‌اند ودرمقابل بعضی ولایات خیلی معتبر آذربایجان را که خیلی مهم است مثل اردبیل و لااقل چهارصد پارچه ده دارد و خودش هم اول شهر آذربایجان است او راهم یکنفر نوشته‌اند این‌خیلی بی‌ترتیب شده است

سعید الاطباء — بنده بایستی عرض کنم چون اعضاء کمیسیون هستم این حوزه‌بندی‌ها راکه کردیم‌غالب آقایان و نمایندگانی که اهل آذربایجان وآنجاها بوده‌اند حاضرنموده‌ایم‌وآن‌ها این‌اظهارات را کرده‌اند هرطوری که اظهار داشته‌اند همان‌طور حوزه‌بندی شده است و میتوانم عرض کنم که‌اعضاء کمیسیون اطلاعی دراین خصوص نداشته‌اند و هیچ مخالفتی هم نیست و اگر خود آقای حاج امام جمعه درکمیسیون تشریف بیاورند آنجا اظهار بدارندهر طور صلاح بدانند نوشته میشود.

آقا شیخ محمد خیابانی - بنده از این فرمایشی که آقای حاج امام جمعه فرمودند که بی‌ترتیب حوزه بندی شده است این‌راتصدیق دارم که درست حوزه‌بندی نشده است لکن‌راجع بارونق و انزاب خیلی تعجب کردم که فرمودند عده آنها کم است وحال اینکه خیلی بیش‌از اینها است بنده عقیده‌ام این بود که بارونق یك نماینده داده شود و بانزاب هم یکنفر بواسطهٔ اینکه خیلی وسعت دارد ودر ارونق و انزاب جاهای‌مهم است ارونق دارای شبستر است که خود آنجا دارای ده هزار جمعیت است این قبیل جاها هست که مامیدانیم مثلا درخامنه میتوان گفت که پنج‌شش هزار جمعیت دارد وهمچنین سایر جاها ودر این انقلات میشود گفت هزار نفراز ارونق کشته شد نمیدانم آقای حاج‌امام جمعه بچه ملاحظه این‌طور فرمودند.

معین الرعایا - بله بنده تصدیق نمیکنم که ارونق صدهزار جمعیت داشته باشد ولی آقای حاج امام جمعه که باین کمی عدهٔ آنجا را فرمودند خیلی اشتباه فرمودند ارونق و انزاب تصور میکنم که دویست پارچه ده داشته باشدو پانزده فرسخ مسافت خاك دارد حوزه بندی غیراز این طور نمیشود الا اینکه بطوری که آقای خیابانی فرمودند یکی دو نقطهٔ جزء هم لازم است که بآنجاها داده شود که انجمن جزء داشته باشند که انجمن مرکزی او شبستر است.

رئیس — گویا مذاکرات کافی است آقای حاج امام جمعه تقاضائی کرده اند قرائت‌میشود رأی میگیریم (تقاضای مزبور بعبارت ذیل قرائت‌شد).

حوزه‌بندی‌آذربایجان بی‌ترتیب شده‌است تقاضا دارم ارجاع بکمیسیون بشود.

رئیس — عرض‌میکنم‌شوراول است میخواهید رجوع بکمیسیون‌شود یارأی بگیریم.

حاج امام جمعه — توضیحی‌لازمست بدهم

رئیس — بفرمائید.

حاج امام جمعه - گمان میکنم که این را نفهمیده و بی‌تحقیق عرض نکرده باشم این کتابچه دولت حاضر است که این دوجا سی پارچه ده‌بیشتر ندارد اگرارونق وانزاب بیش‌ازسی پارچه ده شد هرچه میخواهید بفرمائید.

رئیس - راجع‌به‌تقاضافرمایشی‌دارید‌بفرمائید

حاج امام جمعه - پس معلوم میشود که این حوزه‌بندی درست نشده است مثلا سلماس ۱۸ بلوك است و چهار صد پارچه ده دارد و اطرافهم دارد آنجا را یکنفر نوشته اند خوی و اطراف را هم یکنفر نوشته‌اند صوما هم یکی از بلوك آنجااست یکنفر نوشته اند پس این حوزه بندی خیلی بی ترتیب است.

رئیس — حالا اصرار دارید که در این تقاضا رأی بگیریم یارجوع‌شود بکمیسیون.

حاج امام جمعه — اصرار ندارم برود بکمیسیون.

محل‌انجمن جزء — شبستر

خیابانی - چنانچه عرض کردم یك انجمن مرکزی این‌دوجا داشته باشد عیب ندارد ولی چون صفحهٔ آنجا توسعه دارد و بآقای مخبرهم‌عرض کردم لا اقل هر نقطه اش یك انجمن جزء داشته باشد بهتر است.

رئیس — دیگرمخالفی‌نیست (اظهاری نشد)

محل انجمن‌مرکزی‌شبستر.

رئیس - مخالفی که نیست (گفتند خیر) اردبیل واطراف آن - یکنفر .

رئیس - مخالفی هست (گفتند خیر) محل انجمن جزء - اردبیل

رئیس - مخالفی دراین باب هست (اظهاری نشد) محل انجمن مرکزی - اردبیل

رئیس - مخالفی که نیست (اظهاری نشد) مشکین وتوابع - ۱ نفر

رئیس - مخالفی که نیست (گفتند خیر) - محل انجمن جزء - لارد (مخالفی نبود) محل انجمن مرکزی — لارد.

رئیس - مخالفی نیست (گفتند خیر) - ایلات شاهسون - یکنفر .

رئیس - مخالفی در این باب هست ؟

بهجت - اینجا که ایلات شاهسون میگویند تحققاً تکرار خواهد شد بجهت اینکه در آخر این حوزه بندی‌ها ایلات معتبر خمسه‌را که‌ذکر میکنیم یکی‌هم ایلات شاهسون‌است زیرا پنج ایل داریم در ذیل نظامنامه هر کدام را یك نفر نوشته اند و این ایلات شاهسون هم یکی ازآنها خواهد بودپس‌این زیادی‌است .

ذکاءالملك - بله اشتباه شده است اصلاح می شود.

(حوزه آستارا بعبارت ذیل قرائت‌شد) آستارا نمین - ویل کج - اجارود - یکنفر

رئیس - مخالفی‌نیست (گفتندخیر)محل‌انجمن جزء - آستارا .

رئیس - مخالفی‌هست ؟

حاج سید ابراهیم - اینجا دو محل انجمن جزء معین کرده است هردو هم آستارا است و این صحیح نیست ظاهراً اشتباه شده‌است باید اصلاح‌شود همینطور انجمن مرکزی را هم دو جا نوشته است هر دو نمین

ذکاءالملك - صحیح است درراپورت‌اشتباه شده است نمین گویا جزء انجمن های جزء باشد اصلاح‌میشود - محل‌انجمن‌مرکزی‌نمین.

حاج‌سیدابراهیم- آن‌اصلاح‌را که‌فرمودند میشود نفهمیدم گمان میکنم یکی از انجمن‌های جزء نمین باشد اگر غیر از این باشد انجمن را در غیر نمین قراردادن صحیح نیست قراچه داغ - بدرستان یك نفر.

رئیس - مخالفی‌هست (اظهاری‌نشد)

محل انجمن جزء اهر - (مخالفی نبود) خوی ماکو - یکنفر

رئیس - مخالفی‌هست ؟

حاج‌امام‌جمعه - بنده عرض‌خودم‌راتکرار میکنم این خیلی بی ترتیب شده‌است یك محالی که چهار صد پارچه ده‌دارد یك جائی دیگررا هم باو جزء میکنند ماکو خودش قصبه ایست پنجاه شصت پارچه ده‌دارد .

لواءالدوله - عقیده بنده این‌است که ماکو بالانفراد یك نفر وکیل لازم دارد اگرچه دربارهٔ خود بنده ملتفت نبودم که دو جا را رأی داده اند یك نفر حالا خوی و ماکو را که تواماً یکنفر نوشته اند بنده پیشنهاد میکنم هر یکی را یکنفر وکیل بدهند.

رئیس - دیگرمخالفی‌نیست(اظهاری‌نشد) محل انجمن‌جزء خوی — ماکو

رئیس - مخالفی‌نیست (مخالفی نبود) محل انجمن‌مرکزی - خوی

رئیس - مخالفی که نیست (اظهاری‌نشد)خوی سلماس وحوالی - یکنفر.

رئیس - مخالفی نیست (اظهاری نشد) - محل انجمن جزء سلماس (مخالفی نبود) محل انجمن مرکزی‌سلماس.

رئیس - مخالفی نیست (مخالفی نبوده ارومیه وحوالی - مذکور - ترکور یکنفر.

رئیس - مخالی هست.

دکترسعیدالاطباء - دشت‌افتاده است وباید اضافه شود.

حاج امام‌جمعه - ارومیه اول‌شهر آذربایجان است اقلا بیست هزار جمعیت دارد دارای اهمیت پلتیکی وتوابع‌زیاد است اقلا چهارصد پارچه دهات دارد دراین محلهائیکه اینجا نوشته شده‌است‌درحق آن‌ها ظلم‌شده است‌اگر بآذربایجان بیست‌نفروکیل بدهند سه‌نفر بآن ها میرسد نمیدانم چرا اینطور نوشته شده است

دکتر سعیدالاطباء - عرض کنم بنده‌قدری از ارومیه اطلاع دارم بجهت اینکه سه‌سال‌آن‌جا بوده‌ام و ارومیه دا ای بیست وپنج الی‌سی هزار نفر جمعیت ندارد احصائیه آن‌جا هم شده است اطراف آنجا هم چنانچه فرمودند دهات زیاد زیاد است لکن بطوریکه عرض کردم بیش ازهفتاد هزار جمعیت ندارد دراینصورت بنابر اینکه معین شده است بهر صدهزار نفر یکنفر حق نماینده‌داده شود بآنجا بیش‌از یکنفر نمیتوان‌حق‌داد

محل انجمن‌جزء - ارومی - سوانج - سواز

رئیس — درمحل انجمن جزء مخالفی هست (اظهاری نشد محل انجمن مرکزی - ارومیه

رئیس - مخالفی‌هست (اظهاری نشد) مراغه وحوالی نیاب عده‌نمایندگان یکنفر.

رئیس - مخالفی نیست (گفته‌شد خیر)محل انجمن جزء - راغه - نیاب.

رئیس — مخالفی‌هست (اظهاری‌نشد) محل انجمن مرکزی - مراغه .

رئیس - مخالفی هست(اظهاری‌نشد) میاندواب وحوالی - افشارعده نمایندگان یکنفر

رئیس - درعده مخالفی هست (اظهاری نشد) محل‌انجمن جزء میاندواب - صائین‌قلعه.

رئیس - مخالفی نیست - (اظهاری‌نشد)محل انجمن مرکزی - میاندواب

رئیس - درمحل انجمن‌مرکزی مخالفی‌نیست (اظهاری‌نشد) - دهخوارقان - گرکان قاضی جهان وغیره عده‌نمایندگان یکنفر.

رئیس - مخالفی‌هست .

افتخار الواعظین - وقتیکی نماینده‌اهالی یك‌محلی را تعیین میکنند باید درست معلوم بکنند که اهالی آن‌محل تاچه حدود میتوانسند داخل در انتخاب آن یکنفر باشند و حدود آن‌ها بخوبی و واضحاً باید معین‌شود دیگر دراینمورد نوشتن لفظ وغیره بهیچوجه صحیح نیست بجهت اینکه بایدمعین شود که حوزه انتخابیه از کجا تابکجا است واهالی تاچه حدودی حق‌انتخاب یك‌نماینده دارند باینجهت بکلی بنده مخالفم با اینکه در قانون لفظ و غیره نوشته‌شود

حاج‌میرزارضاخان- گویا آقای‌افتخارالواعظین درست اطلاعی ندارند دهات معتبری درآن اطراف هست که اسم برده نشده ازجمله در دامنه‌های کوه معروف سهند دهات‌معتبری است که سکنه زیاددارد از قبیل اسکوچائی ومیلان وخسرو شاه و شاهی چون آن‌هارا اسم نبرده‌اند ازاینجهت وغیره‌نوشته اند که آنهارا هم شامل‌باشد

حاج شیخعلی — چون همه اطلاعات‌راجع برفتن آمدن نمیباشداین محلهائی‌راکه‌یکنفر نماینده داده‌اند بعقیده بنده بیش‌از سی چهل هزار جمعیت ندارد وقتیکه این محلهارا یکنفر نماینده داده‌اند ارومیه میبایستی سه‌نفر نماینده داشته باشد چون احصائیه ارومیه معین‌شده است وصد هزار جمعیت دارد بآن‌جا هم یکنفر نماینده‌داده‌اند وچون‌اینجاها معلوم نشده است درست که جمعیتش چقدراست‌یکنفر نماینده داده‌اند بچند محل که رویهم رفته بیش‌ازسی چهل‌هزار جمعیت ندارد پس همان نظریکه آقای حاج امام جمعه داشتند که این حوزه بندیها درست نشده است واین عده نمایندگان که معین شده است صحیح نیست وبنده این را تصدیق ندارم و تصدیق میکنم فرمایش ایشان‌راکه خیلی از جاها همینطور است مثلا محلیکه تاتبریز دوفرسخی است‌آنرایکنفر نماینده داده‌اند پس‌اطراف تبریز که آن‌جانوشته‌اند کدام است تمام صفحه آذربایجان بیست نفر بیشتر وکیل‌ندارد و این باین ترتیبی که اینجا نوشته شده است نمایندگان آذربایجان سی‌نفر خواهدشد ایلات را علیحده حق نماینده داده اند ارامنه را علیحده داده اند کلا اینهارا علیحده داده‌اند وقتی‌که حساب کنیم می‌بینیم سی‌نفر نماینده بآذربایجان داده شده است‌درصورتی که‌بیش‌از بیست نفر نماینده بآذربایجان نمی‌رسد .

رئیس- گویا مذاکرات کافی باشد محل‌انجمن جزء دهخوارقان

حاج‌سید ابراهیم — محل انجمن‌جزء و محل‌انجمن مرکزی هردو را در ده خوارقان قرار دادن صحیح نیست خوب است محل انجمن جزء را درنقاط دیگر قرار بدهند

معین‌الرالرعایا - همین‌طوریکه آقای‌حاج سید ابراهیم فرمودند باید انجمن جزء رادر نقاط دیگر قراربدهند وانجمن مرکزی را دردهخوارقان قرار بدهند.

رئیس - خوب است پیشنهاد کنیدمحل‌انجمن مرکزی - دهخوارقان (اظهار مخالفی‌نشد) مرند کرکر - یکانات - عده نمایندگان یکنفر (درعده نمایندگان اظهار مخالفی‌نشد) محل‌انجمن‌جزء مرند علم‌دام - مرنده (ایضاً اظهار مخالفی‌نشد) محل انجمن مرکزی - مرند (اظهار مخالفتی شد گرمرود - خلخال - یکنفر (مخالفتی نبوده) محل انجمن‌جزو - میانج - هرو (مخالفی‌نبود) محل‌انجمن مرکزی - میانج (مخالفی نبوده) سراب آلان بر آغوش - عده نمایندگان یکنفر .

حاج شیخعلی خراسانی — سراب‌والان برآغوش پنجاه هزار جمعیت ندارد این باید جزو اهر باشد چگونه یکنفر نماینده باوداده‌اند باید در جزو حوزه انتخابیه باشد .

حاج میرزا رضاخان — آقای‌حاج‌شیخ علی فرمودند همه اطلاعات راجع برفتن و دیدن نمیباشد بهمین جهة است‌که ظاهراً ایشان اطلاعات ندارندسراب دارای محال‌جزئی است که هریك‌چندین آبادی دارد و دهات زیاد و اهالی زیاد دارد وسه فوج دارد چطور میشودکه جزو جای دیگر باشد وحتی یك نماینده‌نداشته‌باشد جائیکه سه فوج‌میدهد

معین‌الرعایا — اینکه آقای‌حاج شیخعلی فرمودندکه‌پنجاه هزار جمعیت دارد نمیدانم مبنی بر چیست اظهاری است‌که دلیل هم ندارد و بین‌سراب و اهر فاصله زیادی است و تقریباً سراب پنج‌هزار قشون سواره و پیاده دارد و یکنفر ابداً بای‌آن جازیاد نیست .

رئیس — گویا مذاکره در این باب‌کافی باشد محل‌انجمن‌جزو - سرآب - بخشایش (مخالفی نبوده) محل انجمن محل انجمن مرکزی - سرآب (اظهارمخالفتی نشد) اوجان عباس - مهران رود عده نمایندگان یکنفر.

حاج‌شیخعلی — امیدواریم‌انشاالله بزودی احصائیه بشودتامعلوم شود کی‌بی اطلاع است‌اوجان عباس تا بتریز تقریبا یك فرسخ الی یکفرسخ و نیم بیشتر فاصله ندارد وجزو توابع تبریز است وقتیکه هفت نفر نماینده ما به‌تبریز دادیم نه فقط برای‌شهر تبریز بود بلکه چهارفرسخ اطراف تبریز هم جزء تبریز محسوب شددیگردر اینصورت نمیدانیم‌چطور باوجان عباس و مهران رودکه‌یك فرسخ‌ونیمی‌تبریز است حق یك نفر نمایند نمیدهیم .

حاج میرزا رضاخان — این فرمایشات آقای حاج شیخعلی بعقیده بنده از روی بی‌اطلاعی است فاصله و حدود اوجا عباس از تبریز خیلی‌زیاد بر این است‌که فرمودند و از حدود چهار فرسخ‌در چهار فرسخ اطراف‌تبریز خارج است و در اطراف شهر و جنوب تبریز خصوص در دامنه‌کوه سهند دهات زیادی است‌که زیاد ازپنجاه شصت قریه‌متصل بهم آباد موجود است‌که هر یك جمعیت زیادی‌دارد و یکنفر نماینده بآنجا ابداً زیاد نیست برای آنها

لواءالدوله — عرض کنم‌که در حق بعضی نقاط خیلی ظلم شده است مثلا بعضی نقاط رامیبینم که دارای پنجاه‌شصت پارچه دهات است احصائیه صحیحی هم‌که نداریم میگوئیم‌که دارای‌پنجاه هزار جمعیت است درصورتیکه اگر بشماریم می بینیم‌که از سی چهل هزارجمعیت ندارد آنوقت یك جاهائی که‌مثل ارومیه‌که دارای شهریت هم هست و خود شهرارومیه دارای‌سی‌هزار جمعیت است توابع‌زیادی هم دارد آنجا را هم میگوئیم حق یك نماینده‌دارد واین بعقیده بنده ظلم‌است در حق آنها درصورتی که خودمان‌میگوئیم‌که جمعیت توابع آنجا هم‌بیشتر از هفتاد هزار است پس بعقیده بنده خوب است بطوریکه آقای حاج امام جمعه فرمودند برگردد بکمیسیون تا بعضی سیخ بعضی دیگر کباب‌نشوند

رئیس — گویا مذاکره کافی باشد محل انجمن جزو - حاجی آقا .

معین الرعایا — میخواستم عرض کنم یك محل انجمن جزء دیگر هم لازم است چون بعضی نقاط جزو داردکه قابل است انجمن‌جزئی‌هم آنجاها تشکیل‌بشود .

محل انجمن مرکزی - حاج آقا - (مخالفی نبود) هشترود - کورانلو- وبلیرانلو - شاطرانلو عده نمایندگان - یکنفر .

حاج‌میرزارضاخان بعقیده بنده یکنفر نماینده بجهت هشترود و ایلات و توابع آن خیلی کم است بواسطه اینکه در اینجا قطعه عرض‌وطول وسیع آن‌که لااقل در مساحت بیست فرسخ درسی فرسخ است تقریباً سیصد ده معتبری است‌که اهالی آن ها دو قسمند یکی راجع بنفوس تخته قاپوشده بایلات است‌که جمعیت آن ها خیلی معتبر است و یك قسمت دیگر هم راجع باهالی است‌که آن‌هاهم اگر چه سرشماری نشده ولی خیلی از این هازیادتر است که تصور میشود و اقلا دو نفر نماینده باید بآن‌ها دادیکی بجهت ایلات آنجاو یکی‌بجهة‌اهالی ویکنفرخیلی کم است.

هشترودی — بنده در بعضی چیزهای‌این مخالفت‌دارم‌لکن‌وقت‌مجلس‌راتضییع‌نمیکنم‌در کمیسیون مذاکره میکنم .

افتخارالواعظین - بنده میخواستم از مخبر محترم سئوال کنم‌که این ایلاتیکه اینجا اسم برده‌اند جزء همان ایلاتی است‌که ازبرای آن‌ها یك‌نماینده معین کرده‌اند یا آن‌که غیر از آن ها است اگر همان ها هستندکه بآن‌ها علیحده حق یکنفردادهایم و اگر غیر از آن ها هستندکه خوب است بفرمایند آن ها بچه شکل انتخاب میکنند خودشان میان خودشان انتخاب میکنند یا میآیند بین اهالی دهات و قراء با آن ها شرکت در انتخاب میکنند بنده عقیده ام اینستکه اگر قراربگذارندکه ایلات ازبین خودشان مستقیماً انتخاب کنندزودتر انتخاب‌خواهند کرد تا اینکه با غیر ایل شرکت در انتخاب‌بنمایند

هشترودی - این‌ها ایلات چادر نشین‌نیستند تخت قاپو شده اند و همینطور است‌که آقای حاج میرزا رضا خان فرمودند خیلی هم هستند و اینجا خیلی از آن ها ننوشته اند و حق یك نماینده هم آن ها دارند اما نه اینکه علیحده بآن ها حق یك وکیل داده شوددر کمیسیون باحضورآقای‌میرزارضا خان مذاکره میکنیم .

رئیس — گویا مذاکره‌کافی باشد آقای‌حاج میرزا رضا خان اصلاحی پیشنهادکرده اند قرائت میشود وبکمیسیون‌فرستاده میشود بعبارت ذیل‌قرائت شدبنده پیشنهادمیکنم‌که برای ساکنین‌دهات‌هشترود وایلات‌آنجا دونفر معین شود .

رئیس — فرستاده میشود بکمیسیون محل انجمن‌جزء - آتش‌بیك .

حاج‌سیدابراهیم- معلومیشودکه‌اینهاتمام‌بادیه نشین بوده‌اند که خاك نشین شده اند ویك مرکز بیشتر ندارندکه‌آتش بیك باشد بهمین جهة هم‌انجمن جزء و هم محل انجمن مرکزی را آتش بیك معین کرده‌اند اگرغیر از این است خوب‌است‌آقای‌مخبر بفرمایند بجهة‌اینکه اگر غیراز این‌باشد باید انجمن جزئش را متعدد کنند

هشترودی - اینکه آقای حاج‌سید ابراهیم میفرمایند اینطور نیست چهار ایماق‌هم هست که حاکم نشینش‌هم علیحده‌است و انجمن کل را همان آتش‌بیك قرار داده‌اند و سه انجمن جزء میخواهد بجهة اینکه اینجاها سه حاکم نشین علیحده داردکه از تبریز میرودوپیشنهاد هم میکنیم‌وبنده‌با کمیسیون هم در اینخصوص مخالفم .

حاج میرزا رضا خان - صحیح میفرمایند انجمن جزء باید متعدد باشد یکی در آتش بیك باید باشد یکی‌هم درسراسکنه محل انجمن‌مرکزی آتش بیك (مخالفی نبود) ساوجبلاغ - اشنویه‌سلدوز عده نمایندگان یکنفر .

حاج میرزا رضاخان - در ساوجبلاغ و اطراف آن‌که نقاط سرحدی ومهمی است‌بعضی‌نقاط است‌که ازقلم‌افتاده است از قبیل سردشت ولاهیجان که اینها باید جزء حکومت ساوجبلاغ دیگری لازم است قید ودرج‌شود .

ذکاءالملك — هر نواقصی که می بینید خوب است‌پیشنهاد بفرمایندمحل‌انجمن جزءساوجبلاغ سلدوز .

رئیس - مخالفی نیست (اظهاری نشد) محل انجمن مرکزی ساوجبلاغ

حاج میرزا رضا خان — چون بین این نقاط مسافت خیلی زیاداست خوب است دومحل‌معین شود که اهالی بتوانند حاضر شوند و رأی بدهند پیشنهادی هم‌میکنیم .

رئیس - عده نمایندگان برای آذربایجان ۲۵ نفر مخالفی هست .

حاج آقا — برای عده منتخبین بطوریکه مکرر درمکرر مذاکره شده است‌وگفته‌ایم مأخذرا صد هزار قرار داده‌ایم که هر صد هزار نفر حق انتخاب یك نماینده داشته باشند حالا ۲۴ نفر نمایندگانیکه برای آذربایجان قرار داده‌ایم غیراز نمایندگان ملل متنوعه و ایلات اینعده نمایندگان پنج‌کرور الا صدهزار نفراست که باید پنج کرور الا صد هزار نفوس داشته باشیم تا بتوانیم از روی مأخذ هر صدهزارنفر یکنفر ۲۴ نفر نماینده‌منتخب نمائیم وحق وکیل بآنها بدهیم و چون احصائیه و مأخذ صحیحی در دست نداریم مأخذ ما همین تخمینی است که درجغرافیهای خودتان نوشته‌شد در جغرافیاهای جدید و عتیق که نوشته شده است که‌الان درایران متداول‌است این مأخذرانوشته‌است که‌عده نفوس آنجاهارا ذکر کرده‌اند بنده در عده نفوس آذربایجان‌درجغرافیاهای اینجااز سه کرورو- نیم الی چهار کرور بیشتر ندیده‌ام بنویسند منتهی در ماخذ جمعیت کلیه ایران که‌همه‌را بیست ملیون مینویسند آن‌وقت اهالی آذربایجان راچهار کرور نوشته اند واز اینطور مأخذرا قرار ندهیم که کمتر است وحال اینکه ماکخیلی بخواهیم مأخذرا زیاد بگیریم سی کرور نفوس ایران است آن وقت مأخذ جمعیت آذربایجان‌ازسه کرور الی‌چهار کرور میشود (استدعا میکنم دربین‌نطق‌هم بعضی‌صحبت نفرمایند که‌اسباب‌پریشانی حواس میشود بعد هم اگر کسی اشکالی دارد خواهدکرد) و این چهار کرور هم باملل متنوعه‌و ایلات آذربایجان است واگر بخواهیم

ایلات وملل‌متنوعه راخارج کنیم خیلی کم‌بگیریم آنها را سیصدهزار جمعیت ایلات وملل‌متنوعه قطعاً خواهد بود آن وقت سه نفر وکیل از نمایندگان چهار کرور خارج میشود آنوقت ۱۷ نفر از روی مأخذ هرصدهزار نفر یکنفر برای آذربایجان باقی میماند در صورتیکه هیچ جغرافیائی بیش از چهار کرور تخمین است آذربایجان ننوشته است و اگر یك جغرافیانویس‌دولتی‌یاغیردولتی جمعیت‌آذربایجان رابیش ازچهار کرور دانست آنوقت بنده حاضرم کهرقدر زیادتر دانست واز روی همان مأخذ هر صدهزار نفر یکنفر نماینده برای آذربایجان قبول کنم ولی این‌چیزیکه مامأخذ در دست داریم بیش از۱۷ نفر برای‌ما نمیگوید و اگر کسی هم‌مخالف است با بنده استدعا میکنم از روی برهان و دلیل جواب بگوید ودلم‌میخواهدآنها که نفوس‌آذربایجان را زیادبر این میدانند بگویند ازروی کدام دلیل زیاد ترمیدانند وباوجوداین‌همین میزان جغرافیائیکه دردست داریم همان‌طوریکه در جلسه سابق عرض کردم نسبت ببلادشمالی ایران نزدیك‌تربواقع است از میزانیکه نسبت بجنوب ایران نوشته اند بجهة اینکه بیشتر طرف توجه دولت بوده وآن کسانیکه رفته اند ویك‌میزانی معین کرده‌اند ویك عده‌را معین کرده اندبایك‌تخمین‌قریب بواقعی عده نفوس‌آنجارا معین کرده‌اند ولی‌درحدودجنوب هیچ‌تخمینش‌موافق واقعی نبوده همینطور بطور عبور رفته اند و بیك تخمینی که خیلی خیلی مباین با واقع است عده نفوس‌آنجا را نوشته اند چنانچه در مراکزش وقتیکه انسان ملاحظه کند میبیند که چقدر مباین با واقع نوشته‌اند ولی دربلاد شمالی غالباً موافق‌باواقع است وبااینکه دربلاد شمالی قریب بواقع نوشته اند دیگر زیاده از چهار کرور ننوشته اند واز روی این تخمین بیش‌از هفده نفر آذربایجان‌حق نماینده ندارد و جمعیت آذربایجان زیاده ازاین که نوشته شده است هست .

آقاشیخ‌محمد خیابانی - بعد از آن‌که انتخابات ما یکدرجه و مستقیم شد بنده ۲۴ نفر را برای آذربایجان زیاد نمیدانم یعنی ۲۵ نفر را بلی چنانچه عرض کردم ومخالف بودم‌بنظراتی باانتخابات یکدرجه و مستقیم و انتخابات اگر ۲ درجه باشد آن وقت بنده شاید ۲۰ نفر را کافی میدانستم ولی حالا میگوئید ۷ نفربرای تبریز آن وقت میماند۱۷ نفربرای‌سایر جاهای‌آذربایجان‌ما بایددرموقع‌وضع‌قانون صلاح‌مملکت‌رادرنظر بگیریم‌چون‌دربعضی‌مواقع‌منطق عقیم میماندوبه‌بینیم که‌ادله‌منطقی‌ما در مقام‌فعلیت که آمدنتیجه چه‌میدهد اگرخوب‌وضع‌مملکت راملاحظه کنیم محتاج بشرح نیست‌تبریزواطرافش هفت‌آنهم زیاد است‌ارومیه واطرافش یکنفر یعنی آنجاهائیکه معتبراست واهالیشان حاضرندانتخاب کردن‌وشهریت دارند ومتمدن‌هستندبآنجاها میدهدحق‌انتخاب‌یك‌نفر وبه‌تبریز هم‌حق‌هفت‌نفر نماینده میدهید آنوقت روی هم‌رفته ازتمام این‌شهرها دوازده‌سیزده نماینده‌بیشتر نمیآید آنوقت شمامشکین‌رامی‌آورید عده‌شانرا داخل احصائیه میکنید یاهشترودرا واطراف اورا وقتی‌یك نماینده بانهامیدهید البته‌باید ملاحظه بفرمائیدوسعت خاك‌آذربایجان‌ونفوسیکه درآنجااست چطورمیشود مردم آنجا جمع شوند وانتخاب‌بکنند ملاحظه‌بکنید ازچقدر دهات وچه مسافتها بایدجمع‌شوند تاعده‌شان بصدهزاربرسد وحق انتخاب یك‌نماینده‌داشته باشند وبطوریکه بنده اشاره کردم اگر بکنند خواهند دیداگر این‌بیست وپنج نماینده رابآذربایجان‌بدهند یعنی باینطور کهرکس‌حق داردوکیلش راخودش انتخاب‌بکندآنوقت‌بایدیك‌ملاحظه رااز نظربیندازیم وآن اینستکه مثلا دردفعه اول‌که انتخاب شد خیلی جاها محروم‌شدند ازانتخاب بملاحظاتی حرف‌نزدیم مثلا ارونق وانزاب کاینجا نوشته شده است شکایت هم‌کردند کهمادیگر حق‌نداریم وهمچنین خیلی از جاها کهشکایت کردندوانتخاب هم‌نکردند وماگفتیم چون به‌تبریز دوازده نفرداده شده است و باردبیل هم‌عده کافی داده شده اینها وکیل آنها هم میشوند اماحالامیگویند کهمه خودشان باید انتخاب‌بکنند بنده ازروی انصاف وتدقیق میتوانم بگویم که در بعضی نقاط کهحق یك‌نماینده بآنها داده‌شده ازروی میزان هرصد هزار نفر یك‌نفر نماینده آنهادارای‌صد هزارجمعیت هستند ازقبیل هشترود ارونق انزاب که میشود گفت بصد هزارنفر تحمینی یك نماینده داده شده اما بعضی نقاط هست که‌پنجاه هزار شصت‌هزار هفتادهزار جمعیت دارد آنوقت مطابق میزان هر - صد هزارنفر یکنفر که یك وکیل بآنها نمیتوانیم بدهیم غیر مستقیم هم‌که انتخابات نیست تااینکه در انتخابات دیگران‌مداخله نمایند یك نصفه وکیل‌هم که‌نمیتوان بآنها داد آنوقت باین ترتیب هفتاد هزار نفر حقش از بین میرود و محروم میشود اینرا هم انصاف حکم نمیکند که‌یك جائیکه کاملا صد هزار جمعیت نداشته‌باشداز انتخاب محروم بماند و اگر ما اینرا تجویز نکنیم که هر جائیکه صدهزار جمعیت ندارد هشتادهزار مثلا جمعیت دارد حق یك نماینده ندارد ودرجای دیگر هم نتواند بطور غیر مستقیم شرکت نماید این لحاظ راهم خوب درنظر داشته باشیم که‌چقدر بلوك وقراءوقصباب است که‌نمیتوانند بواسطه بعدمساحت شرکت در انتخاب نقطه دیگر بکنند بنده با کمال قوت قلب میتوانم بگویم در اینصورت بغیراز نمایندگان چند شهر بزرك‌نماینده ازنقطه دیگری‌باینجا نخواهدآمد پس باینملاحظات که‌عرض کردم ونمیخواهم دیگر زیاد دردسر بدهم عرض میکنم چون‌ما انتخابات را مستقیم کرده‌ایم و خواسته‌ایم بهمه حق بدهیم طوری شده است که دچار این اشکالات شده‌ایم مثلا درنقاطیکه هفتاد- هزار جمعیت دارد ودرآن نزدیکیها نقطه هم‌نیست که‌اینها باآنها شرکت درانتخابات‌نمایند آنوقت در یك چنین موردی چه باید کرد بعقیده بنده باید تغییر بدهیم این هیئت را یا اینکه بیك نظر صلاح بینانه بشهرهای‌عمده که‌حاضرندبرای انتخابات‌زیادی نماینده بدهیم‌مثلا به‌تبریزدوازده‌نفر بارومیه واردبیل یکی سه‌نفر دونفرحق نماینده بدهد که‌اینهانماینده ازجانب آنهاهم که‌کمتر ازصدهزار نفرهستندباشند آنوقت بنده تنزل میکنم بیست نفربلکه هیجده نفر را هم کافی میدانم ولی حالا که میفرمایند انتخابات مستقیم باید باشدآنوقت لابد آنجاهائیکه ۷۰ هزار جمعیت دارد یا کمتر یاقدری بیشتربه‌بینند که‌هم حق دارند انتخاب نمایند هم‌یك نماینده بآنها بمیزان هرصد هزارنفر یك‌نفر برسد هم شراکت‌در انتخابات نقطه دیگر بواسطه بعد مساحت نمیتوانند بنمایند دراینصورت چاره نیست جز اینکه‌یك‌قدری غمض‌عین وصرفنظر کنیم وبآنها هم حق یك‌نماینده بدهیم آنوقت اگر ازعده نمایندگان کل‌هم باین - واسطه یکی‌دونفر زیاد بشود عیب ندارد و اینهم که مذاکره ازتقسیم بندی جغرافیائی میشود بنده‌بکلی زیادی میدانم بجهة اینکه بنده جغرافیائی دیده‌ام و جغرافیائی که‌تمام جمعیت ایرانرا شش ملیون نوشته است وخجالت نکشیده‌است چون‌نظراتیکه‌درنوشتن جغرافیای ایران بوده واقعاً خیلی‌نظرات بی‌انصافانه بوده مثلا شهر تبریز راکه اختلاف در جمعیت اواز دویست وپنجاه هزار الی سیصدهزار بوده‌بی‌انصافها از دویست‌هزارهم کمتر نوشته‌اند درصورتیکه‌بلدیه که‌تازه تأسیس شده بود و شروع بیك‌احصائیه‌نموده در صورتیکه غالب مردم بیچاره ملاحظات عده را کمتر از آنقدریکه بوده میگفتند وصحیحاً صورت نمیدادند معذالك‌عده‌از سیصدهزار متجاوزازچهار - صدهزار قدری کمتر شد این جمعیت شهرتبریزاست بدون اطرافش باین لحاظ بنده جمعیت آذربایجان را ازپنجکرور کمتر نمیدانم واگر هم کمتر باشد باینملاحظاتیکه عرض شد قدری نمیبینم در اینکه دوسه نفر ازعده نمایندگان آنجا اضافه‌باشد مطابق این تقسیمی که‌شده واین میزانیکه اتخاذ کرده‌ایم .

افتخارالواعظین - بنده که یکی‌ازمخالفین هستم گویا مقصود ما را آقایان کاملا مستحضر شدند که چه عرض کردم عرض‌میکنم اگر چنانچه‌نظرشان باینست که انتخاب‌زود بعمل بیاید و مقتضیات وقترا در نظر دارند آن وقت لازم است که در موقع‌حوزه بندی و در موقعیکه حق انتخاب را میدهندبه‌اهالی شهرها آن هم شهر های عمده زیاد تر حق‌بدهند از برای اینکه زودتر وکیلشان بیاید اما اینجا نظیر ما بزود آمدن و باهمیت سایر چیز ها نیست اینجا یك حقی را از حقوق حقه بشری ایرانیان را میخواهند تقسیم بکنند حضرات عالی اینجاتقسیم بفرمایند باکسانیکه میفرمایند ۶۰ هزار یا۷۰هزار جمعیت دارد بآنجا چطور یکنفر وکیل ندهیم‌بنده عرض نمیکنم بآنجا حقاً یکنفر وکیل بدهید تمام اهالی آذربایجان را از روی یك تخمینی‌که نزدیك بتحقیق هم باشد نه این که بنده بگویم در مقام افراط که یك‌کرور جمعیت است دیگری در مقام تفریط بگوید هشت کرور جمعیت است و یك تخمین تحقیقی‌که فهمیده بشودکه اهالی آذربایجان چقدر جمعیت دارد آن وقت بهر صد هزار نفرحق انتخاب یك نفر وکیل بدهند اعم از اینکه آن ها انتخاب بکنند یانکنند میفرستند یا نمیفرستند هیچ به بنده‌مربوط نیست چون او انتخاب نمیکند اینجا به‌بنده مربوط نیست چون او راانتخاب نخواهدکرد بنده نباید حق او را تضییع بکنم نمیدانم شاید انتخاب کرد و شاید از همه جا او زودتر انتخاب کرد و نماینده فرستاده بهر حال حق بشریت را نمیتوان تضییع کرد بهرصد هزار نفر جمعیت حق‌یك نفر وکیل بدهند آن وقت حوزه های انتخابیه را باید قدری وسیع تر بکنند و هیچ چیز هم سبب نخواهد شد از برای آن‌که انتخاب بکنند ولی‌اینرا هم بنده بایدعرض بکنم که‌کلیة اگر بنده مخالفم با زیادی‌عده‌نمایندگان بهمان نظری است که‌خودشان

تصویب کرده اند نظر بنده این است که اگر عده نمایندگان کمتر باشد مثلا (۱۲۰) نفر باشد (۶۱)نفر وکیل که حاضر شد مجلس شورای ملی افتتاح میشود و اگر عده صد و پنجاه نفر باشدباید قریب (۷۶) نفر وکیل اینجا حاضر شود بعد مجلس افتتاح بیابد از برای اینکه مجلس شورای ملی زود تر انعقاد شود این نظر را بنده ورفقای بنده‌عرض میکنیم که عده نمایندگان باید کمتر از این باشد باید نظر کرد بهر صد هزار نفر جمعیت یك نفر وکیل بآن ها داده‌اعم از این که اهالی شهر باشند یا قراء باشند حالا که حوزه‌ها را باین تنگی کرده اند بعقیده خودشان که بهر سی هزار چهل هزار پنجاه هزار حق یکنفر وکیل داده اند چنانچه حوزه هارا یکقدری وسعت بدهند و بهرصد هزار نفر حق یکنفروکیل بدهند آنوقت رفع این اشکالات خواهدشد .

آقا میرزا احمد — بنده بیست و چهار نفر را برای آذربایجان زیاد نمیدانم چراکه اهمیت محلی برخلاف مسلك من است بلکه از حیث عده و جمعیت اینکه فرمودند جمعیت آذربایجان نسبت بجمعیت ایران کمتر ازخمس و سدس میشوداینطور نیست برحسب غالب جغرافیاهائیکه نوشته شده است از شش ملیون تا ده ملیون آذربایجان را نسبت بجمعیت ایران ربع جمعیت ایران تخمیناً مینویسند باز حق یك ثلث هم کمتر داده‌اند گذشته از آن اینکه‌میفرمایند ملل متنوعه وشاهسون هم داخل‌است شاهسون که اصلا داخل نیست آنوقت باقی میماند بیست و چهار نفر اما ملل متنوعه آنکه ارمنی‌است ربطی بآذربایجان ندارد یك قسمت مختصرش در آذربایجان است فقط‌کلدانی است آنهم یکنفر می شود مجموع بیست و پنج نفر و نسبت بجمعیت آذربایجان که عده‌مجموعشان‌نسبت بتمام نقاط ایران ربع نوشته شده است باز بالنسبه بآنها کمتر داده شده است این است که عده (۲۴) نفر را زیاد نمی دانم .

رئیس — عجالتاً ده دقیقه تنفس داده‌میشود (در اینموقع تنفس شده مجدداً یکساعت قبل از ظهر مجلس تشکیل گردید)

رئیس — رقعه ایست که از طرف وزیرجنك رسیده است با یك فقره راپورت قرائت میشود

(رقعه وزارتجنك وعریضه آقای سردار محیی بعبارت ذیل قرائت شد)

(۱) رقعه وزارت جنك بتاریخ ۲۶ برج اسد ۱۳۲۹ مقام منیع مجلس مقدس شورای ملی‌شیدالله ارکانه رقعهٔ از آقای سردار محیی بعنوان مجلس مقدس شورای ملی رسیده که سابقاً ارسال گردید.

(۲) از طرف سردار محیی بتاریخ ۱۶ شهر شعبان ۱۳۲۹ از اردوی استرآباد و مازندران بتوسط وزارت جلیله جنك مقام منیع مجلس مقدس دارالشورای ملی شیدالله‌ارکانه راپورت این اردوهمه روزه بمقام محترم ریاست‌وزراء و وزارت‌جلیله جنك دامت شوکته مرتباً ارسال شده و میشود اتفاقات دیروز و خدمتیکه شده است لزوماً شرح آنرا بمقام مقدس عرض و تقدیم میدارد پریشب که اردو وارد قریه صید آباد شد نظر باهمیتی که منزل بعد داشت یکصد سوار بختیاری و عده از سوار شخصی خودم را بطور پیش قراول فرستادم که نقاط مهمه‌را اشغال نمایند یکساعت از شب گذشته خبر این طلایه رسید که با پیش قراولان متمردین مصادف و جزئی زد و خوردی شده آنهارا تعاقب نموده اند فوراً امر نمودم‌دوبار فشنك و آذوقه و علیق و سوار بختیاری بریاست آقای سالار بهادر شبانه بنقطهٔ مذکور بروند و صبح همان روز فرمان حرکت اردو داده شد در راه‌راپورت رسید که از اول آفتاب رشیدالسلطان و ارشدالسلطان و ولیخان و صمصام‌الممالك و عباسخان با عده سوار خودشان که دویست نفر تراکمه و سیصد سوار اصانلو ویکصد نفر سوار خراسانی و متفرقه که معادل هفتصد نفر بوده‌اند مقابل و شروع بجنك نموده اند نزدیك ظهر که خود بنده‌رسیده و سواران مخصوص همراه خود رامعجلا بسنگرفرستاده تا ۳ساعت بغروب‌مانده جنك طول کشید بالاخره باقبال دولت روز افزون رشیدالسلطان کهمنشأفتنه‌وفساد بوددستگیرودوتیرخورد وفعلامحبوس است‌تعداد کشته‌های‌طرف هنوز از روی تحقیق معلوم نیست زیرا درهر سنگر وهر دره ده نفر بیست نفر ریخته است همینقدر میتوان گفت خیلی کشته شده است آقای سالاربها در الحق در جنك رشادت نموده وزحمت کشیدند تا چهار فرسخ دشمن را تعاقب وچهارنفر اسیر گرفته چندراس مال آوردند صدمهٔ که از این جنك از سواران رشید بختیاری بود که مصطفی قلیخان برادر زاده محمد زمانخان است که موجب تأسف وتألم گردید که نفر دیگر نیززخمی ودرصحیه‌مشغول معالجه اندوخطری ندارد وامروز هم امر نمودم بطرف فیروز کوه‌اردو حرکت کند همینقدر بآنمقام مقدس عرض میشود که در اول وحله بحمدالله تعالی و بتوجه امام زمان عجل‌الله فرجه فتح نمایانی شد وامیدوارم بکلی‌رفع وقلع وقمع متمردین بشود برای امید واری عموم مستخدمین‌ومأمورین جنگی‌دولتی دراینوقت مستدعی میشوم که بذل توجهی درباره محمد زمانخان‌بفرمایند حقوق مناسب ولقب بمشارالیه بتصویب وزارت جلیله جنك مرحمت بشود وهم برای این دونفر بختیاری که تیر خورده اند وعده داده‌ام که مساعدت در باره آنان بشود نیز مستدعی است حقوقی بعنوان مقرری امرو مقرر شود درحق آنها منظوردارند که‌اسباب افتخار وسر افرازی آنها وامیدواری سایر مأمورین دولتی باشدزیاد موقوف بامر اولیاء اموراست‌فدائی وطن عبدالحسین .

(ازطرف نمایندگان اظهار تحسین شد)

رئیس — حوزه انتخابیه عربستان-عربستان و میانات عقیلی نافچه آل کثیر شوشتر و کاونـد یك نفر .

رئیس - مخالفی هست؟ (اظهاری نشد)انجمن جزء شوشتر مخالفی نبود .

انجمن مرکزی شوشتر

رئیس -مخالفی هست ؟

آقا سید محمد باقر ادیب -آل کثیر که جزء شوشتر نوشته شده است جزء دزفول است و خانه سعد معروف است .

بهجت — آل کثیر دوقسم است یکی خانه سعد است یکی‌خانه چری وخانه چری‌متعلق‌بدزفول است دزفول بلوك شرقی و بلوك غربی و آل کثیر دزفول وجرکه های سادات یکنفر .

رئیس - مخالی هست ؟ (اظهاری نشد) محل انجمن جزء دزفول (مخالفی نبود) محل‌انجمن مرکزی دزفول .

رئیس -مخالفی هست (گفتند خیر)

محمره - فلاحیه وکعب جراحی بنادر جزء عربستان (یکنفر)

رئیس -مخالفی نیست .

محل‌انجمن جزء محمره فلاحیه جراحی (مخالفی نبود) محل انجمن مرکزی (محمره)

رئیس -مخالفی‌نیست (اظهاری نشد ناصری و اهواز و دلیل رام هرمز و توابع (یکنفر)

رئیس -درباب یکنفر مخالفی هست (اظهاری نشد محل انجمن جزءناصری رام‌هرمز مخالفی‌نبود محل انجمن مرکزی (شوشتر)

رئیس-در محل انجمن مرکزی مخالفی‌هست گفتند خیر حویزه و بعلی و خفاخه و بنی طرف یکنفر (مخالفی نبود) محل انجمن جزء حویزه ایضاً اظهار مخالفتی نشد محل انجمن مرکزی حویزه

آقا سید محمد باقر ادیب — حویزه اینطوریکه نوشته اندصد هزارنفر بیشتر استو یك نفرگمانم این است کم باشد .

آقاسید حسن مدرس - بنده چهارر وز درناصری توقف کردم و قدری هم استمزاج کردم بنادر دارد آنجا اسمش برده نشده است خوب‌است توضیح بدهند .

ذکاءالملك -بنادر درحوزه محمره‌است .

رئیس — عده نمایندگان عربستان پنجنفر است مخالفی‌نیست .

افتخار الواعظین — البته نظرشان این بوده است که بهرصد هزار نفریکنفر نماینده بدهند در کمیسیون تحقیق شده است عربستان یك‌کرور جمعیت دارد اگر تحقیق نشده باشد و آن وقت از روی یك تخمینیکه هیچ نزدیك تحقیق نباشد نشده باشد پنجنفربدهند باید بآذربایجان سی‌نفروسی‌پنج نفر داده شود خوبست آقای مخبر توضیح بدهند تحقیقات شده است یاخیر .

حاج عزالممالك - مطابق همین حوزه - بندیهای جزویکه شده است ثابت‌میشودکه عربستان یك‌کرور جمعیت بیشتر دارد بجهت اینکه خوداین بلوك غیراز شوشترقریب چهارده پارچه آبادی‌است وآبادیهای‌دیگرهم دارد همینطور دزفول وشوشتر ومحمره وغیره‌حتماً هر کدام بیش‌از صد هزارجمعیت رام هرمز وناصری بهمین شکل حویزه وبنی طرف راکه آقای ادیب فرمودند خود شریك خاکی است که بیشتر ازصد هزار نفر جمعیت دارد واینطوریکه عربستان‌راحوزه بندی کرده اند اگردرست‌رسیدگی بشود مثلا رام‌هرمز وناصری‌ازصد هزاربیشترجمعیت دارد ولی بدویست هزارنمیرسدکه‌آنها یکنفروکیل داده اند وباین واسطه بودکه سابق بآنها دو وکیل حق داده اند باینجهة تصور میکنم که حوزه بندی عربستان خوب شده است خراسان - مشهد و توابع چناران رادکان ٤ نفر .

رئیس — مخالفی هست ؟

افتخار الواعظین - بمشهد وتوابع نمیدانم آقایان چرا سه نفر وکیل حق داده اند و چناران را هم روی آن گذاشته اند و حال آنکه خود چناران دارای چندین قراء و قصبات زیاد است و گویا بمشهد استعداد داشته باشد که بخود مشهد منتها ۳ نفر نماینده بدهند بدون اینکه چناران ورادکان جزء او باشد نمیدانم آقایان بچه دلیل اینطور نوشته اند و اگر عقیده شان اینست که در خراسان سیصد هزار جمعیت نیست بنده با کمال قوت قلب عرض میکنم یك تلگراف بکنند بخراسان که یك سرشماری بکنند تا معلوم شود که علی التحقیق خراسان سیصد هزار جمعیت بیشتر دارد .

معزالملك - بنده تصور میکنم همانطوری که در اینجا نوشته شده است صحیح است بجهة این که اگر یك وقتی سرشماری شود شاید زیادتر نباشد اهالی مشهد از صد و هفتاد هزار بیشتر نیست ولی در طهران آنچه معروف است میگویند مشهد سیصد وپنجاه وشصت هزار نفر جمعیت ندارد باینجهة پس سه نفر را که دادیم باید جای دیگر هم مثل چناران وغیره جزء او بشود بعقیده بنده سه نفر برای مشهد و چناران ورادکان کافی است کم نیست و زیاد هم نیست .

آقاسید حسین اردبیلی جای افسوس اینست که تمام اینها بواسطهٔ نداشتن احصائیه است یکی میگوید سیصد هزار است در عین آن حال یکی دیگر مدعی میشود که صد و شصت هزار نفر است معلوم است کسی نمیتواند این مطالب را حل بکند مگر احصائیه درواقع تمام دعاوی از روی یك سند صحیحی نیست ولی در هر حال بعقیده بنده آنقدرش گویا محقق باشد که مشهد با توابع نزدیکش کمتر از چهارصد هزار نفر نداشته باشد گمان میکنم آن چیزیکه آقای معززالملك فرمودند خیلی کمتر تخمین کرده اند باین ملاحظه که ایشان تخمین کرده اند برای مشهد باید یکنفر وکیل معین بشود و چون تخمین هیچ یك از ماها مستند باساس علمی صحیح نیست پس اگر هم بعقیده بنده چهارنفر منتخب نشود لااقل باندازه که کمیسیون تعیین کرده است تنزل بکنند و ۳ نفر قائل بشوند .

رئیس — گویا مذاکرات کافی باشد - محل انجمن جزء مشهد ورادکان .

رئیس — مخالفی هست

افتخار الواعظین — محل انجمن جزء سه جا باشد بهتر است یکی مشهد یکی رادکان یکی چناران مردم چناران نه برادکان میتوانند بروند که سی فرسخ فاصله است نه بمشهد که پانزده فرسخ فاصله است از آقایانیکه این حوزه بندی را کرده اند و محل انجمن جزء را معین کرده اند سئوال میکنم آیا در صورتیکه اهالی چناران نه بمشهد خواهند رفت ونه برادکان خواهند رفت چه خواهند کرد بهیچوجه فاصله بین اینجا هارا ملاحظه نکرده اند و بایدانجمن جزء آن ها سه جاباشد یکی رادکان و یکی چناران ویکی مشهد .

محمد هاشم میرزا — عرض کنم چناران و رادکان را نوشته اند که انجمن جزء شان در رادکان باشد و از چناران تا رادکان هم سه فرسخ است ولی تا مشهد سیزده فرسخ است و اگر نباشد که ما ملاحظه سه فرسخ را هم بکنیم باید پنجاه انجمن جزء از برای یك حوزه قرار بدهیم چهار فرسخ یا سه فرسخ چندان مسافتی نیست که اسباب زحمت باشد بخوبی میتوانند بروند رأی خودشان را بدهند و برگردند این است که انجمن جزء چناران ورادکان را دررادکان قرار داده اند

حاج سید ابراهیم — بنده مخالفم که در شهرهای مرکز ایالت هم انجمن های جزء معین بکنید بجهت اینکه حدودش تقریباً چهار فرسخ پنج فرسخ می شود و برای بعضی نقاط هم در این قانون ذکر شده است که برای اطراف یك شهر شعبات انجمن جزء بقدر لزوم تشکیل میشود مثل اینکه درطهران نوشته شده بود اگر لازم شده شعبه انجمن نظارت در محلات تشکیل می‌شود حالا در مشهد هم همینطور است وشعبات آنرا واگذار بکنیم بنظر انجمن مرکزی آنجا که هر قدر لازم بداند تشکیل بدهدو چون سه نفر بآنجا حق داده‌ایم وانتخاب هم جمعی میشود حالا که رادکان رانوشته‌اند خوب است چناران را هم بنویسند که در آنجا هم شعبهٔ انجمن درصورت لزوم تشکیل بشود .

صدر العلماء — مشهد و اطراف مشهد تا رادکان و چناران تقریباً سیصد و شصت پارچه دهکده دارد و اینها را هم وقتیکه حساب کنیم می‌بینیم ده دویست خانواری دارد ده ده خانواری هم دارد و ممکن است رویهم هر کدام را پنجاه خانوار حساب کنیم واینکه فرمودند آقای افتخار الواعظین که از چناران تا مشهد سی فرسخ است و همچنین آقای محمدهاشم میرزا که فرمودند از چناران تا رادکان سه فرسخ است بنده هردو را تکذیب میکنم وعرض میکنم دوفرسخ است چون یك چمنی فاصله هست از چناران برادکان وحوزهٔ انتخابیه آنجا اگر درمشهد باشد گمان نمیکنم آنها در مشهد حاضر بشوند وهمچنین چون بین اهالی رادکان وچناران یك رقابتی هست هریك از آنها درمحل دیگری حاضر نمیشوند که رأی بدهند باینواسطه اگر انجمن جزء متعدد باشد یعنی در هریکی ازاین سه محل یك انجمنی تشکیل شود بنظر بنده اسهل است و رفع اشکال خواهد شد .

رئیس — گویا مذاکرات کافی باشد (گفتند کافی است) محل انجمن مرکزی - مشهد .

رئیس - مخالفی هست ؟ (گفتند خیر) بیرجند وقاین - یکنفر

معدل الدوله - درحوزه‌بندی این دومحل که بنده شرف نمایندگی آنجارا دارم دواشتباه شده یکی اینکه بلوك نه‌بندان را جزء سیستان قرار داده‌اند وحال اینکه قریب چهل فرسخ فاصله است بین نه‌بندان وسیستان اتفاقاً بنده‌رفتم بکمیسیون و صورتی هم نوشتم که از آنقرار حوزه بندی بشود ولی چون صورت‌را نوشته بودند گفتند بعد تصحیح میشود یك اشتباه دیگری که هست در حوزه بندیها و در ترتیب انجمنهای جزء آنجا است و کمیسیون خوب بود در موقعی که در اینموضوع مذاکره می کرده‌اند بنده‌را اطلاع میدادند بجهة اینکه صرفنظر ازسمت نمایندگی که دارم بنده دوسال در آن حدود ممیزی کرده‌ام وتمام نقاط جزو کل آنرا بخوبی میدانم چنانچه مأخذ مالیات آنهم مربوط بآن ممیزی است که بنده کرده‌ام قائن که اسم یکولایتی است مشتمل هست برچهارده بلوك وخیلی تقسیمات درست ومنظمی دارد وشصت فرسخ درشصت فرسخ مسافت آنجا است واینکه یك قسمت آن در بیرجند بیایند انتخاب بکنند ویك قسمت در بلدهٔ قائن که حالا شهر قائن معروف است بروند رأی بدهند خیلی اسباب اشکال وزحمت خواهد بود و بهمان ترتیبی که بنده پیشنهاد کرده‌ام هریك از این چهارده بلوك که تقسیمات صحیح مرتب ومنظمی است نایب الحکومه مشخص و معین دارد و هر کدام ممکن است در خودشان انتخاب بکنند و هیچ لازم باین ترتیب نبود ولی در خصوص نفرات آن که یکنفر باشد یا دو نفر حرفی ندارم وموافقم برای این که سیستان بطور تحقیق قریب صد هزار جمعیت دارد و قائن هم بیش از صد هزار و ۱۲۰ هزار منتهی ۱۴۰ هزار بیشتر ندارد ولی درترتیب حوزه بندی آنجا استدعا میکنم که مطابق پیشنهاد نوشته شود .

(پیشنهاد آقای معدل الدوله بعبارت ذیل قرائت شد) این بنده پیشنهاد میکنم که حوزه بندی سیستان این قسم نوشته شود بلوك نه‌بندان که هیچ ارتباطی به سیستان ندارد از سیستان موضوع شده جزء قائن شود

انجمن مرکزی نصرت آباد — که فقط یك قلعه حکومتی است و حاکم نشین سیستان هست و حسین آباد شهر ضمیمهٔ آن است انجمن جزء بلوك پشت آب در حسین آباد شهر پشت آباد درچلنك شهرکی - جزنیك - مازوئی - قلعه کهنه - میان کنکی - سیادك .

رئیس - فرستاده میشود بکمیسیون - محل انجمن جزء بیرجند و قائن .

آقامیرزا ابراهیم خان - موافق پیشنهاد آقای معدل الدوله محل انجمن های جزء اینطور باید نوشته شود .

بلوك شهاباد — شهر بیرجند حاکم نشین قائنات است - بلوك القور - قریه القور — بلوك براکوه - قریه کل - بلوك خوسف - قریه خوسف بلوك دشت بیاز - قریه دشت بیاز - بلوك زهان — قریه زهان - بلوك زیرکوه - قریه شاه رخت — بلوك شاه من - قریه درخش - بلوك طبس من - قریه طبس - بلوك قائن - بلدهٔ قائن - بلوك فیض آباد کاخك - بلوك مؤمن آباد - سربیشه - بلوك نهار جان - فنود - بلوك نه‌بندان - قصبهٔ نه - محل انجمن مرکزی شهر بیرجند .

رئیس - عیناً فرستاده میشود بکمیسیون محل انجمن مرکزی بیرجند .

رئیس - مخالفی هست ؟ (اظهاری نشد)

طبس - بیجستان - شبرویه حلوان یکنفر.

رئیس — مخالفی هست ؟ (گفتند خیر)

محل انجمن جزء - طبس — بیجستان — شیرویه حلوان .

رئیس - مخالفی هست؟ (گفتند خیر) محل انجمن مرکزی طبس -

رئیس - مخالفی هست؟ (اظهاری نشد) گناباد تون یکنفر .

رئیس - مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) محل انجمن جزء - خونمید - تون .

رئیس - مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) محل انجمن مرکزی مشهد .

رئیس - مخالفی نیست ؟

حاجی سیدابراهیم - بنده مخالفم با این که محل انجمن مرکزی گناباد و تون مشهد باشد بجهة این که انجمن مرکزی هیچ حکمی ندارد درعملیات انتخاب ونماینده آنجا مستقیماً میآید اگر لازم است انجمن مرکزی را در حرزه باید قرار داد نه در خارج حوزه .

حاج شیخعلی — قریب ۳۰ چهل فرسخ مسافت هست از تون و گناباد تا مشهد و هیچ دلیلی ندارد که مامحل انجمن مرکزی تون و گناباد را مشهد قرار بدهیم خوب است تون را که شهریت دارد قرار بدهند و اگر نخواهند آنجا را قرار بدهند تربت که نزدیکتر است قرار بدهند و تون گناباد تامشهد خیلی دور است اگر تون را قرار بدهند خوب است .

بهجت - همان روز یك مطلبی اینجا مطرح شد وگفته شد که یکرأی قطعی داده شود ودیگر در این جزئیات گفتگو نشود و آن اینست که حکومت نشینهای جزء هیچکدام نسبت بیکدیگر مرکزیت ندارند و باید ببینیم که یکی از حکومت نشینهای جزء میتواند نسبت بحکومت نشین‌های جزء دیگر انجمن مرکزی بشود یا خیر اگر این رأی را داریم باید یك رأی قطعی بدهیم که میتواند یکی از اینها انجمن مرکزی بشود آن وقت تمام انجمن های مرکزی باید اصلاح بشود و اگر هم که نمیتواند بشود عقیده من اینست که در تمام اینها باید یکرأی قطعی گرفته شودو مذاکرهٔ این جزئیات هیچ فائدهٔ ندارد آن روز هم که دراین مسئله مذاکره شد باید آقایان بدانند که مذاکره شد که انجمن مرکزی هیچ دخالتی درانتخابات ندارد فقط وقتیکه انتخابات بعمل آمد نتیجهٔ این آراء بآنها داده میشود تایك اختیار نامهٔ بنویسند و باو بدهند دیگر هیچ کاری ندارد که دور باشد یانزدیك نتیجهٔ انتخابات را هم میشود تلگرافاً اطلاع داد بنابر این برای اینکه این انجمن های جزء بتوانند یکوثوقی بآن انجمن مرکزی داشته باشند و بدانند که تابع همدیگر نیستند محل انجمن مرکزی را حکومت نشین کل قرار بدهند و در این جزئیات مذاکره کردن تضییع وقت مجلس میشود .

معزالملك — بطوراختصار میخواهم عرض بکنم که بنده هیچ جهتی نمیبینم که انجمن مرکزی یك حوزه که بامشهد هیچ مناسبت ندارد در مشهد باشد و یکی در خودش مثلا انجمن مرکزی گناباد در مشهد باشد و یکی مثل طبس در خودش باشدو مثل ترشیزدرخودش باشد اگر یك فلسفه و یکنظری در اینخصوص هست در اینجا باید بگوئیم که چون مرکز کل این نقاط مشهد است پس بگوئیم انجمن مرکزی تمام خراسان در مشهد باشد و با اینهم بنده مخالفم بجهة اینکه مثلا مسافت مشهد با تربت زیاد است و هیچ جهة ندارد که مال تربت نیاید بخود تربت از سی فرسخ وچهل فرسخی بیاید به مشهد این چیز غریبی است وهیچ لزومی ندارد ودر خود داخلهٔ آن حوزه انتخابیه میتوانند یك نقطه‌را معین بکنند واگر بگویند که این دونقطه درعرض همدیگر هستند پس لااقل بخود طبس بفرستند که حاکم‌نشین آنجا است .

رئیس - گویا مذاکرات کافی باشد (گفتند کافی است) - ترشیز - کوه‌سرخ یکنفر .

افتخار الواعظین - دراین حوزه بندیهائیکه کرده‌اند غالباً بی‌ترتیب شده‌است مثلا کوه‌سرخ یکی ازتوابع ترشیز است این ترشیز را که‌اسم برده‌اند بعد کوه‌سرخ‌راهم اسم‌برده‌اند آیاسایر توابع حق‌انتخاب دارند یانداردند اگرحق دارندچه‌جهة دارد که‌تنها کوه‌سرخ اسم‌برده شده‌است و سایر جاها را اسم برده‌اند واگربناهست که‌تمام توابع محلات‌را اسم‌ببرند بنویسند ترشیز وتوابع والا بعداز گذشتن اینقانون خواهند گفت که‌غیر ازترشیز وکوه‌سرخ سایرتوابع حق انتخاب ندارند و الا باید نوشته شودترشیز و سایر توابع .

محمدهاشم میرزا - آقای افتخارالواعظین فراموش کرده‌اند که کوه سرخ جزء توابع مسلمهٔ ترشیز نیست بعضی ازاوقات جزءترشیز بوده‌وبعضی ازاوقات مستقل بوده سالهای سال از مشهد حاکم ازبرایش می‌آمده است منتهی چندسال است که‌جزء ترشیز هست گاهی مستقل است وگاهی‌جزء ترشیز است باین ملاحظه مخصوص بذکر شده است علاوه بر این جمعش خرجش مالیاتش سربازش سوارش بکلی خارج از ترشیز است این دخل بحساب سایر بلوکات ترشیز ندارد واینکه میگویند توابع ترشیز رابنویسند این‌معلوم است که تنها مقصود شهرترشیز نیست ترشیز باتوابع منظور شده‌است ولی تخصیص کوه‌سرخ باینجهة بوده ولازم هم هست .

رئیس - مذاکرات کافی نیست؟ (گفتند کافی است) محل انجمن جزء ترشیز - ایوش .

رئیس - مخالفی نیست ؟ (گفتند خیر) محل انجمن مرکزی - ترشیز .

رئیس - مخالفی نیست؟ (گفتند خیر) تربت‌حیدری واطراف - مهولات - برس و کدکن و رخ‌شاه بخش رشخوار یکنفر .

افتخار الواعظین - اینجا خیلی بی‌مناسبت است مثلا تربت حیدری واطراف ومهولات که‌قصبه‌اند نزدیك بهم اسم‌برده‌اند که ساوه که ازمحالات بزرك است اسم نبرده است بنده میگویم که توابع نوشته شود بهتراست .

رئیس - مذاکرات کافی است اگر پیشنهادی دارید بفرستید میفرستم بکمیسیون محل انجمن جزء تربت فیض آباد کدکن رشخوار .

رئیس - مخالفی نیست ؟ (اظهاری نشد) محل انجمن مرکزی - تربت

رئیس — مخالفی نیست ؟ (اظهاری نشد)

تربت شیخ جام - باخزر - خوانسار یکنفر .

رئیس — مخالفی نیست ؟ (اظهاری نکردند

محل انجمن جزء تربت شیخ جام . ازخره

رئیس - مخالفی نیست ؟ (اظهاری نشد)

محل انجمن مرکزی - مشهد .

رئیس - مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) سبزوار مزنیان - ماوکاه - یکنفر .

حاج شیخعلی - جاهائیکه احصائیهٔ صحیح پیدا کرد در سنهٔ گذشته یکی ایالت خراسان بود و یکی ارومی ایالت خراسان را صورت صحیحی فرستاده اند برای وزارت داخله و الان حاضر است جمیع نقاط خراسان تا سرخس احصائیه بعمل آمده و آقایانی که اعتراض کردند از اینجهة بوده است که مطلع نبوده اند که آن جاها احصائیه بعمل آمده وصورت داده شده سبزوار آن صورتیکه بوزارت داخله فرستاده شده است که در وقتیکه تعداد میکنند کمتر خواهند گفت و بیشتر نخواهند گفت با وجود این ۱۴۵۰۰۰ جمعیت دارد واینجا بصدوپنجاه هزارنفر یکنفر وکیل داده اند و این خیلی بعید است واگر بخواهند ملاحظهٔ دویست هزار نفررا بکنند خوبست ازآن نزدیکیها جائیکه نزدیك است جزء سبزوار بکنند ودو نفر نماینده بدهند نه اینکه در جائیکه پنجاه شصت هزار نفر نقوس دارد یکنفر وکیل بدهند ودر جائیکه ۱۶۰۰۰۰ جمعیت دارد آن راهم یك نماینده بدهندوبنده باینجهة عرض میکنم که درشور دویم در کمیسیون این حوزه بندیها راتغییر بدهند محل انجمن جزء — سبزوار مزینان .

رئیس - ایرادی نیست؟ (گفتند خیر محل انجمن مرکزی سبزوار .

رئیس - ایرادی که نیست گفته شد خیر نیشابور - و توابع یکنفر

حاج شیخعلی - بازعرض میکنم نیشابور مطابق احصائیهٔ جدیدیکه شده یکصدوچهل‌ونه‌هزار جمعیت دارد وبیکصد وچهل‌ونه‌هزار نفوس یکنفر نماینده دادن صحیح نیست بازخوب است که یکجای دیگر را جزء نیشابور بکنند ودونفر نماینده بدهند

معزالملك - دراین حوزه‌بندیها که‌میشود باید مجبوراً قبول کرد که‌در بعضی جاها شایدقدری زیادتر بشود عیب ندارد و در مسئله سبزوار بنده باایشان موافق هستم ولی‌درنیشابور نمیشوداینکاررا کرد بجهة اینکه جای مناسبی که بشود آنجا را جزء کرد نداریم وازیك‌نفر وکیل زیادتر هم بآنجا نمیشود داد وهمانطوریکه نوشته شده صحیح است - محل انجمن جزء نیشابور .

رئیس - مخالفی‌نیست ؟ (گفتند خیر) محل انجمن‌مرکزی - نیشابور .

رئیس - مخالفی که نیست ؟ (گفتند خیر) قوچان - شیروان - یکنفر .

رئیس - مخالفی نیست (گفتند خیر) محل انجمن جزء - قوچان - شیروان .

رئیس - مخالفی‌ندارد ؟ (گفتند خیر) محل انجمن مرکزی - قوچان .

رئیس — ایرادی نیست ؟ (گفتند خیر) جوین - بام - صفی‌آباد وسرولایت - یکنفر .

معزالملك - خوب است اینحوزه همین - طوریکه گفته‌شد چون جمعیتش شصت‌هزارنفراست ضمیمهٔ سبزوار بشود ویك حوزه هم در صفی آباد تشکیل شود ودونفر نماینده داده‌شود .

رئیس - گفته شد پیشنهاد کنید که فرستاده

شود بکمیسیون (محل انجمن جزء - جغتای - بام .

رئیس - مخالفی نیست ! (اظهاری نشد) محل انجمن مرکزی - مشهد .

افتخارالواعظین - انجمن مرکزی سبزوار را سبزوار وانجمن مرکزی نیشابور را نیشابور و انجمن مرکزی قوچان راقوچان و انجمن مرکزی بجنوردرابجنورد مینویسند آنوقت انجمن مرکزی جوین و بام و صفی آباد را مشهد می نویسند بنده نمی‌دانم بچه‌علت تمام این حوزه بندیهائی که شده است صحیح نیست و بعقیده بنده اغلب آنها باید تغییر کنند .

بجنورد - اسفراین - جاجرم - یکنفر .

رئیس — مخالفی نیست (اظهارشد خیر) محل انجمن - زء - بجنورد - میان آباد - جاجرم .

رئیس . مخالفی نیست ؟ (گفتند خیر) محل انجمن مرکزی - بجنورد .

رئیس - مخالفی نیست ؟ گفتندخیر) کلات درجز - سرخس - یکنفر

افتخار الواعظین - کلات ودرجزوسرخس سه‌محل است وسه‌حاکم نشین دارد اگر می‌خواهند واقعاً باینهاحق انتخاب نماینده‌داده‌شودباید ملاحظه بشودکه اینهاچه شکل انتخاب خواهند کرد و بچه شکل یکنفر نماینده خواهند فرستاد بنده نمیدانم کاهالی کلات بسرخس خواهندرفت بدرجزخواهند رفت یااهالی درجز بکلات و سرخس خواهند رفت یااهالی سرخس بکلات و درجز خواهند رفت باید ملاحظه بشودکه این سه‌حاکم‌نشین چه‌شکل نماینده معین خواهندکردبااینکه انتخابات هم‌مستقیم باشدو بفرستند آنجاکه انتخابات کنندو آنوقت هم‌نوشته‌اند که انجمن مرکزی این‌سه محل مشهداست بروند در مشهد معلوم کنند که اکثریت باکدام است کدام آنها نماینده خواهند بود بنده عرض میکنم که هیچکدام بهیچوجه درانتخابات محل دیگر شرکت نخواهند کرد وبمشهد نخواهندرفت .

ذکاء الملك (مخبر کمیسیون) - بعد از همهٔ اینمذاکرات و بعد از اینکه اینجا نوشته شده است معلوم میشود آقای افتخار الواعظین تصور نفرموده‌اند که چه‌شکل انتخابات بعمل میآید اینجا کلات نوشته شده‌است کهانجمن جزء درخود کلات است یایك شعبهٔ انجمن مرکزی که آنجا هست که رأی میدهند انجمن در جزهم در محمد آباد هست که جزء خود درجز است در سرخس هم که در خود سرخس اهل این سه محل وقتیکه جمع شدند هرکدام علیحده رأی دادند حالا این آراء را جمع کردند یکجا باید جمع بکنند و یکی باید تصدیق کند که اکثریت با کیست و نماینده کدام است واین اختلاف بین‌ما هست‌که یکی‌ازاین سه محل کلات یامحمد آبادیاسرخس بگویندمرکز باشد یایکجائیکه درعرض هیچکدام نباشدکه مشهد باشد چون هیچکدام به هیچیك از این سه محل رأی نمیدهند لهذا مشهد را محل انجمن مرکزی قرار داده ایم .

افتخار الواعظین - توضیح دارم .

رئیس - بفرمائید .

افتخار الواعظین — بنده عرض کردم که اهالی کلات و محمد آباد نخواهند رفت بسرخس و همچنین اهالی سرخس نخواهند رفت بآندو محل و اهالی کلات و محمد آباد و هکذا اهالی سرخس نمیروند درمشهد این‌نمیشود باید انجمن مرکزی را درخود آن‌حول و حوش قرار بدهندکه بروندآنجا معین بکنندکه نماینده از این سه محل کیست و آن انتخاب بشود بیاید بطهران .

رئیس - این توضیح نبود محل انجمن جزء کلات محمد آباد - سرخس.

رئیس- مخالفی نیست ؟ (گفتند خیر) محل انجمن مرکزی مشهد .

رئیس -مخالفی نیست؟ (گفتند خیر) سیستان نه بندان یکنفر .

معدل‌الدوله — چنانچه عرض کردم نهبندان هیچ ربطی بسیستان ندارد و باید موضوع شود و سیستان اگرچه وسعتی ندارد وبیش از بیست فرسخ دربیست فرسخ نیستو وسعت زیادی ندارد ولکن بواسطه اهمیت موقعیکه دارد باید یك نماینده‌بآنجا داده شده وآنجا رامرکز انتخاب کنند بنده باز یك پیشنهادی کرده امکه مطابق نقشهٔ که کشیده ام که خود سیستان رامرکز انتخابات قراربدهند وچون اطلاعات کامل دارم دراینحدودخوب‌است‌که موافق‌این پیشنهاد بنده حوزه بندی بشود که انتخابات صحیح خواهد شدمحل انجمن‌جزء نصرت‌آباد رفته .

رئیس - مخالفی‌نیست ؟ (گفتند خیر) بقیه‌اش میماند برای جلسهٔ آتیه -رایورت کمیسیون بودجه راجع به ورثهٔ مرحوم وکیل‌التجار قرائت میشود و رأی میگیریم (بعبارت ذیل قرائت شد) :

لایحهٔ که وزارت مالیه راجع بوراث مرحوم وکیل‌التجار قرائت گردید نظر بخدماتیکه مرحوم وکیل‌التجار از ابتدای مشروطیت و دورهٔ انقلاب‌در راه آزادی نموده‌وزارت مالیه پیشنهاد نموده‌بودند مبلغ پنجاه تومان ماهیانه در بارهٔ وراث قانونی مرحوم مزبور برقرار شود پس‌از مذاکرات لازمه کمیسیون‌باکثریت ماهیانه‌بیست تومان‌تصویب‌مینماید

ماده - مبلغ بیست تومان ماهیانه در بارهٔوراث قانونی مرحوم وکیل‌التجار پانزده ساله‌برقرارمیشود

رئیس -مخالفی‌نیست ؟(کسی اظهاری‌نکرد)

رئیس — رأی میگیریم باین ماده واحده آقایانی که این ماده را تصویب مینمایند ورقهٔ‌سفید خواهند داد(اوراق رأی اخذ و آقای حاج میرزا رضا خان بترتیب ذیل احصا نمود)ورقهٔ سفید(۲۹) آبی (۱) بلااسم یك

رئیس — بلاتکلیف ماند -دوفقره لایحه از طرف وزارت‌خارجه فرستاده شده است یکی راجع باتومبیل و یکی راجع بلوله‌کشی از انزلی برشت چون باید تکلیف این هردوزودترمعین شودخواهش میکنم که کمیسیون خارجه و کمیسیون فوائد عامه امروز سه‌بغروب مانده منعقد شود و باین دولایحه رسیدگی کنند و زودتر راپورت بدهند دستورروز شنبه ۲۴ (۱) بقیهٔ قانون انتخابات (۲) راپورت کمیسیون بودجه راجع بتجدید کنترات معلمین اروپائی (۳) راپورت کمیسیون بودجه راجع به ورثهٔ فتح‌الله خان و میرزا جواد مجاهد .

افتخار الواعظین — راپورت کمیسیون فوائدعامه راجع باجازهٔ چرم‌سازی بجلالیانس مدتی است از کمیسیون فوائد عامه گذشته است و از قراریکه شنیده میشود اسباب و ادوات و ماشین آلاتش را هم خریده و آورده است و فقط معطل اینست که ببینند این‌اجازه‌از مجلس میگذرد یاخیر؟ اینست که عرض‌میکنم اگر ممکن است در دستور روز شنبه گذاشته شود .

رئیس - وقت نخواهیم داشت چون کنترات معلمین اروپائی مدتی است منقضی شده است او را نمیشود مقدم داشت وقانون انتخابات را هم نمیشود عقب انداخت ممکن است او را برای جلسات بعد قراردهیم مخالفی نیست (اظهاری نشد) .

(مجلس ده‌دقیقهٔ بعدازظهرختم‌شد .)

جلسه ۲۸۶

صورت مشروح مجلس روز شنبه ۲۴ شهر شعبان ۱۳۲۹

رئیس آقای موتمن الملك سه ساعت قبل از ظهر بجای خودجلوس نمودند وبعداز یکربع‌مجلس افتتاح گردید آقای آقای میرزا ابراهیم‌خان‌صورت جلسه قبل را قرائت کردند (غائبین جلسه قبل) آقایان طباطبائی و دکتر حاج رضا خا با اجازه غائبین بدون اجازه . آقای ناصرالاسلام . آقای دکتر امیر خان . آقا میرزا اسدالله خان آقا میرزا علی اکبر خان . آقای دکتر لقمان آقایانیکه از وقت مقرر تأخیر نمودند آقای حاج سید نصرالله آقای وحید الملك آقای مساوات آقای خیابانی آقای آقاشیخ رضا — آقای شیبانی آقای دکتر علیخان - آقای حاج آقا - آقای علی زاده آقای مشیر حضور - آقای معدل الدوله هریك نیمساعت آقای متین السلطنه - آقای میرزا رضای مستوفی ۵۰ دقیقه آقای حاج وکیل الرعایا آقای آقا سید محمد باقر ادیب ۵۰ دقیقه آقای مدرس آقای حاج امام جمعه ۴۰ دقیقه آقای بهجت ۳۵ دقیقه .

آقاسید حسین اردبیلی — در خصوص عده نمایندگان مشهد بنده را بآقای افتخارالواعظین ومعززالملك موافق نوشته بوده در عده سه نفر در صورتیکه بنده عده‌نفوذشهرمشهد وتوابع را چهارصد هزار تخمین میکردم و باین ملاحظه ۳ نفر را کم میدانستم واعتقاد بنده این بودکه چهار نفر معین‌شود وچون اظهارات بنده درمقابل بیانات آقای‌معزز الملك بود و ایشان فرمودند عده نفوس آنجا صدو شصت‌هزار نفر است و موافق عقیده ایشان بایستی برای مشهد یك نفر معین شود این بود بنده عرض کردم اقلا باید بعدهٔ‌که کمیسیون معین کرده است تنزل کرد و بسه نفرقائل شد والا بعقیده بنده لازم است ٤ نفرمعین شود

رئیس - صحیح است اصلاح میشود دیگر مخالفی نیست درصورتمجلس (اظهاری‌نشد)

رئیس — صورت‌مجلس تصویب‌شد دستور امروز بقیه قانون انتخابات (بترتیب ذیل‌قرائت‌شد) شیرازوحومه‌وزرقان‌وکسوارو کویر (عده‌نمایندگان) سه نفر .

رئیس - مخالفی باعده هست .